

MONTEORGANICA D.O.O

Serdara Jola Piletića 26, Podgorica; tel. 020 208 040; fax. 020 208 041;

e-mail: monteorganica@t-com.me; www.orgcg.org/me

P.3

ORIGINAL

STANDARDNE PROCEDURE SERTIFIKACIONOG TIJELA „MONTEORGANICA“

	IZRAĐENO	PROVJERENO	ODOBRENO
DATUM	18. 12. 2018.	19. 12. 2018.	20. 12. 2018.
FUNKCIJA	RK	RSO	Direktor
IME I PREZIME	Ivana Vojvodić	Branislav Vojinović	Jovan Nikolić

STANDARDNE PROCEDURE SERTIFIKACIONOG TIJELA „MONTEORGANICA“

Serdara Jola Piletića 26, Podgorica; tel. 020 208 040; fax. 020 208 041;
e-mail: monteorganica@t-com.me; www.orgcg.org/me

P.3

Sadržaj:

1. CILJ.....	3
2.PODRUČJE PRIMJENE	3
3.OZNAKE, SKRAĆENICE I DEFINICIJE.....	3
4.VEZE SA DRUGIM DOKUMENTIMA.....	4
5. POSTUPAK SERTIFIKACIJE ORGANSKE PROIZVODNJE	5
5.1 POSTUPAK PRIJAVLJIVANJA ZA SERTIFIKACIJU	5
5.2 RAZMATRANJE ZAHTJEVA ZA SERTIFIKACIJU	6
5.3 KONTROLA.....	6
5.4. SERTIFIKACIONA ODLUKA.....	7
5.4.1 Pozitivna sertifikaciona odluka.....	7
5.4.2 Negativna sertifikaciona odluka.....	9
5.5 ODRŽAVANJE SERTIFIKACIJE.....	11
5.6 NADZOR.....	11
5.6.1 Nadzorne kontrole.....	11
5.6.2 Nadzor nad upotrebom sertifikata.....	11
5.6.3 Uzorkovanje.....	12
5.6.4 Nadzor podugovorenih subjekata.....	12
5.7 PROMJENE OBIMA SERTIFIKACIJE	12
5.8 POSTUPANJE U SLUČAJU NEUSAGLAŠENOSTI I SANKCIJE	14
5.9 POZIVANJE NA SERTIFIKACIJU I OZNAČAVANJE ORGANSKOG PROIZVODA	16
5.10 RAZMATRANJE ŽALBI I PRIGOVORA	17
5.11 PRIGOVORI PROIZVOĐAČIMA OD STRANE KORISNIKA ORGANSKIH PROIZVODA	17
6.PREGLED ZAPISA	18
7.PRILOZI.....	18
8. IZMJENE.....	18

1. CILJ

Ovim dokumentom opisane su aktivnosti koje se obavljaju od strane Certifikacionog tijela „Monteorganica“ i definisana interna pravila postupka sertifikacije organske proizvodnje.

2. PODRUČJE PRIMJENE

Dokument je namijenjen proizvođačima organske poljoprivrede sa ciljem informisanja o procesu sertifikacije, pravima i obavezama, kao i ulogom i radom ST u tom procesu. Sadržaj dokumenta dostupan je javnosti, objavljen je na sajtu certifikacionog tijela www.orgcg.org/me. Osim u elektronskoj formi, zainteresovani proizvođači dokument mogu preuzeti zajedno sa prijavnim setom dokumentacije. Čuva se u štampanoj i elektronskoj formi, za navedenu aktivnost odgovoran je Rukovodilac kvaliteta ST.

3. OZNAKE, SKRAĆENICE I DEFINICIJE

- ❖ PROCEDURA – definisan način za obavljanje neke aktivnosti ili procesa
- ❖ KLIJENTI CERTIFIKACIONOG TIJELA - poljoprivredni proizvođači koji sprovode metode organske poljoprivredne proizvodnje u skladu sa kriterijumima za sertifikaciju
- ❖ KRITERIJUMI CERTIFIKACIJE - zahtjevi iz referentnog standarda (Zakon o organskoj poljoprivredi i prateći pravilnici) kao i zahtjevi propisani od strane Certifikacionog tijela.
- ❖ CERTIFIKACIJA - postupak utvrđivanja da proizvod usluga ili proces proizvodnje ispunjava zahtjev relevantnog standarda koji se završava zvaničnom potvrdom – sertifikatom o usaglašenosti.
- ❖ PRELAZNI PERIOD (KONVERZIJA)- određeni vremenski period potreban za prelazak iz proizvodnje koja nije organska u organsku proizvodnju tokom kojeg se primjenjuju metode organske proizvodnje.
- ❖ KONTROLA- procedura nezavisnog dokumentovanog provjeravanja stanja na gazdinstvu, procesa proizvodnje/prerade, prerađivačkih kapaciteta, upotrijebljenih inputa, objekata, proizvodnih zapisa, radi utvrđivanja usaglašenosti sa kriterijumima za sertifikaciju.
- ❖ NADZOR- sistematsko ponavljanje aktivnosti kontrola u cilju provjere kontinuiteta sprovođenja metoda organske proizvodnje.
- ❖ NEUSAGLAŠENOST – odstupanje od kriterijuma za sertifikaciju.
- ❖ OZNAČAVANJE proizvoda – predstavlja sve pisane slovne oznake, riječi, detalje, trgovačko ime, robnu marku, slikovni prikaz ili simbol koji se odnosi na organski proizvod i koji se nalazi na ambalaži, dokumentu ili etiketi omotu, prstenu alkici i sl.
- ❖ UZORKOVANJE – procedura uzimanja dijela supstanci, materijala ili proizvoda kao reprezentativne cjeline za potrebe ispitivanja/kontrolisanja.
- ❖ SLEDLJIVOST - je mogućnost da se identifikuje porijeklo proizvoda ili proizvodnih serija, procesi i koraci kroz koje je prošao proizvod i lica koja su odgovorna za svaki korak.

Skraćenice:

MPRR – Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

ATCG – Akrediraciono tijelo Crne Gore

ST - sertifikaciono tijelo „Monteorganica“

Dir - Direktor sertifikacionog tijela

RSO – Rukovodilac sertifikacionog odjeljenja

RK - Rukovodilac kvaliteta

K - kontrolor

P – Proizvođač (klijent) - podnosilac prigovora, žalbe

4. VEZE SA DRUGIM DOKUMENTIMA

- ❖ MEST ISO/IEC 17065:2013 – Zahtjevi za tijela koja sertifikuju proizvode, procese, usluge
- ❖ Zakon o organskoj proizvodnji („Službeni list CG”, br. 56/2013.od 6.12.2013. god)
- ❖ Pravilnik o bližim pravilima i uslovima za biljnu i stočarsku organsku proizvodnju (”Službeni. list CG”, br.53/2014 od 19.12. 2014. god)
- ❖ Pravilnik o bližim uslovima i pravilima za preradu, pakovanje, prevoz i skladištenje organskih proizvoda (“Službeni list CG”, br. 83/2016. od 31.12.2016.)
- ❖ Pravilnik o sadržaju i veličini znaka organske proizvodnje(“Službeni list CG”,br. 60/2016. od 23.09. 2016.)
- ❖ Pravilnik o načinu i metodologiji vršenja stručne kontrole u organskoj proizvodnji(“Službeni list CG”, br.78/15 od 31.12.2015.)
- ❖ Procedura kontrole P.1.
- ❖ Procedura sertifikacije P.2.
- ❖ Pravila upotrebe sertifikata P.4.
- ❖ Pravila upotrebe loga sertifikacionog tijela “Monteorganica” P.5.
- ❖ Politika sankcija P.6.
- ❖ Žalbe i prigovori P.7.

5. POSTUPAK CERTIFIKACIJE ORGANSKE PROIZVODNJE

Sertiifikaciono tijelo "Monteorganica" doo (u daljem tekstu ST) je pravno lice ovlašćeno za poslove kontrole i sertifikacije organske proizvodnje od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (Rješenje br. 060-313/07-0205-55 od 09.02.2007. god)

Kriterijumi na osnovu kojih ST vrši kontrolu i sertifikaciju usaglašenosti organske proizvodnje definisani su u Zakonu o organskoj proizvodnji („Službeni list CG”, br. 56/2013.od 6.12.2013.god.), pratećim pravilnicima iz tačke 4 ovog dokumenta i internim pravilima propisanim ovim dokumentom.

Finansiranje ST obezbjeđuje se iz Agrobudžeta posebnom linijom koja predviđa sredstva za podršku opštim uslugama i servisima u poljoprivredi.

AKREDITACIJA

Sertifikaciono tijelo je akreditovano za kontrolu i sertifikaciju organske proizvodnje od strane Akreditacionog tijela Crne Gore(CERTIFIKAT O AKREDITACIJI ATCG – 0050. ST svoje aktivnosti mora sprovoditi u skladu sa zahtjevima standarda MEST EN 17 065 (međunarodni standard kojim su definisani zahtjevi koje moraju ispunjavati sertifikaciona tijela).

Ispunjavanjem zahtjeva navedenog standarda ST svojim klijentima garantuje da će poslove kontrole i sertifikacije izvršavati na profesionalan, objektivan način od strane kompetentnog osoblja, bez konflikta interesa, vodeći računa o tajnosti podataka i uz stalno usavršavanje i unapređivanje kvaliteta usluga kontrole i sertifikacije.

Informacije dobijene u toku procesa sertifikacije o procesu proizvodnje/proizvodu ili klijentu ST kao i informacije dobijene o klijentu iz drugih izvora (npr. od podnosioca prigovora ili organa vlasti), sertifikaciono tijelo tretira kao povjerljive.

ST ne vrši savjetodavne usluge o metodama organske poljoprivrede.

Ukoliko proizvođač zahtijeva, izvještaji o sertifikaciji i drugi slični dokumenti, mogu se proslijediti drugim sertifikacionim organizacijama.

5.1 POSTUPAK PRIJAVLJIVANJA ZA CERTIFIKACIJU

Informacije o procesu sertifikacije organske proizvodnje zainteresovani poljoprivredni proizvođači, mogu dobiti direktno kroz razgovor u prostorijama ST (Serdara Jola Piletića 26, Podgorica) ili na veb stranici www.orgcg.org/me. Proizvođačima se obezbjeđuje prijavni komplet u štampanoj formi a na pomenutoj veb strani dostupan je i u elektronskoj formi. Prijavni komplet sadrži:

- Spisak potrebne dokumentacije za podnošenje zahtjeva
- Prijavne formulare,
- Zahtjev za sertifikaciju Z.1.1,
- Zakon o organskoj proizvodnji i prateći pravilnici,
- Ugovor o kontroli i sertifikaciji organske proizvodnje (Z.1.15),
- Standardne procedure ST „Monteorganica“ (P.3.).

Kompletnu prijavnu dokumentaciju proizvođač predaje lično a najkasnije do 1 aprila tekuće godine. Kasnije podnešena/kompletirana prijavna dokumentacija u razmatranje se uzima za narednu godinu. Proizvođač je obavezan da pruži istinite i tačne podatke o cjelokupnoj proizvodnji kojom se bavi uključujući i dio proizvodnje koji se ne prijavljuje za sertifikaciju.

Ukoliko je proizvođač bio kontrolisan od strane drugog sertifikacionog tijela dužan je da „Monteorganici dostavi poslednji izvještaj o sertifikaciji, zadate korektivne mjere i razloge eventualnog oduzimanja sertifikata ili obustavljanja postupka sertifikacije.

Zahtjev za sertifikaciju podnosi se za proizvodnju koja je već uspostavljena.

5.2 RAZMATRANJE ZAHTJEVA ZA SERTIFIKACIJU

Zahtjev za sertifikaciju tj. prijavna dokumentacija se pregleda u cilju provjere da li je kompletna i da li ispunjava uslove za prijem zahtjeva. Proizvođač je dužan da u roku od 15 dana dostavi nedostajuća dokumenta nakon obavještenja od strane ST. Ukoliko proizvođač u navedenom roku ne dostavi potrebna dokumenta kontrola se ne obavlja.

Prije izvođenja kontrole potpisuje se Ugovor o kontroli i sertifikaciji Z.1.15. Prelazni period proizvođaču počinje od dana potpisivanja ugovora o kontroli i sertifikaciji.

5.3 KONTROLA

Kontrola proizvođača organske poljoprivrede predstavlja ocjenjivanje usaglašenosti proizvodnje sa zahtjevima koji su definisani Zakonom o organskoj proizvodnji, pratećim pravilnicima i internim pravilima ST „Monteorganica“ definisanih ovim dokumentom.

Prva kontrola (inicijalna) koja se obavlja nakon predaje zahtjeva za sertifikaciju je uvijek najavljena. Ostale kontrole koje se sprovode u procesu sertifikacije su nadzorne kontrole (tačka 5.6.1 ovog dok.) i mogu biti najavljene ili nenajavljene.

Proizvođač je dužan da kontroloru sertifikacionog tijela pruži sve tražene informacije i obezbijedi nesmetano izvođenje kontrole, fotografisanje zatečenog stanja, pristup svim oblastima koje kontrolor smatra neophodnim u cilju dobijanja rezultata kontrole. Ukoliko posjeduje u okviru poljoprivrednog gazdinstva i konvencionalnu proizvodnju mora omogućiti kontroloru pristup i tom dijelu proizvodnje. U suprotnom kontrola se ne obavlja/prekida. Podaci o zatečenom stanju evidentiraju se u Izvještaju o kontroli (Z.1.3 - Z.1.8).

Kontrolor je dužan da proizvođača informiše o sadržaju navedenih izvještaja i rezultata kontrole i ukoliko je proizvođač saglasan sa istim potpisuju ih i kontrolor i proizvođač. Kopija izvještaja gdje su definisane neusaglašenosti, predlog korektivnih mjera, rokovi za otklanjanje i propisane sankcije ostaje kod proizvođača.

Sledljivost

Kontrola i sertifikacija organske proizvodnje podrazumijeva kontrolu čitavog procesa proizvodnje, ne samo konačnog proizvoda. Prema tome, proizvođači moraju sertifikacionom tijelu dokazivati da je sledljivost proizvodnje - sprovođenja metoda organske proizvodnje i proizvoda uspostavljena. Stoga su proizvođači obavezni da dokumentuju proizvodne aktivnosti (vođenje evidencija o proizvodnji) i čuvaju dokaze – račune o nabavci inputa, prodaji proizvoda, sporazume sa podgovoračima.

U cilju provjere sledljivosti proizvodnje/proizvoda nezaobilazan segment kontrole je pregled dokumentacije – evidencija proizvodnih aktivnosti i dokaza kojima se isto potvrđuje.

U ST dostavljeni Izvještaj o kontroli sa aneksima pregleda lice koje nije sprovelo kontrolu u cilju njegovog odobravanja.

5.4. SERTIFIKACIONA ODLUKA

Sertifikaciona odluka je rezultat konačne ocjene usaglašenosti kontrolisane proizvodnje sa kriterijumima sertifikacije.

Odluka o sertifikaciji donosi se na osnovu podataka iz prijavne dokumentacije proizvođača, rezultata kontrole, dokaza prikupljenih tokom kontrole, dokaza o sprovedenim korektivnim mjerama i prethodnog statusa proizvodnje.

Odluka o sertifikaciji može biti pozitivna: odobravanje zahtjeva za sertifikaciju, dodjeljivanje sertifikacionog stausa i izdavanje sertifikata, i negativna: odbijanje zahtjeva za sertifikaciju, ne odobravanje ulaska u prelazni period, neizdavanje, suspenzija, oduzimanje sertifikata i obustavljanje procesa sertifikacije.

Odluku o sertifikaciji proizvođač dobija u Izvještaju o sertifikaciji (Z.2.3) i odgovarajućim Odlukama u slobodnoj formi (odluka o izdavanju sertifikata, suspenziji, oduzimanje sertifikata, obustavljanju procesa sertifikacije).

5.4.1 Pozitivna sertifikaciona odluka

Odluka o sertifikaciji proizvodnje koja je prvi put prijavljena za sertifikaciju, predstavlja dodjeljivanje statusa proizvodnje u prelaznom periodu i njegovo trajanje.

Sledeće godine, pod uslovom da nijesu utvrđene velike neusaglađenosti, proizvodnji se dodjeljuje viši status prelaznog period (npr. pp1 – druga godina prelaznog perioda ili pp2 – treća godina prelaznog perioda). Prelazni period se može produžiti u slučaju da se tokom nadzornih kontrola utvrde velike neusaglašenosti (tačka 5.8 ovog dokumenta).

U tabeli 1 dat je pregled određivanja statusa proizvodnje i proizvoda tokom trajanja prelaznog perioda u zavisnosti od toga o kojoj se kulturi, odnosno proizvodnji radi.

**STANDARDNE PROCEDURE SERTIFIKACIONOG
TIJELA „MONTEORGANICA“**

Serdara Jola Piletića 26, Podgorica; tel. 020 208 040; fax. 020 208 041;
e-mail: monteorganica@t-com.me; www.orgcg.org/me

P.3**Tab. 1 Status proizvodnje /proizvoda tokom trajanja prelaznog perioda**

Vrsta proizvodnje	dužina pp (mjeseci)	I g. pp		II g. pp		III g. pp		IV g.	
		proizvodnja	proizvod	proizvodnja	proizvod	proizvodnja	proizvod	proizvodnja	proizvod
Višegodišnje kulture	36	pp0	K	pp1	P	pp2	P	o	O
Jednogodišnje kulture	24	pp0	K	pp1	P	O	O		
Sakupljanje divljih biljnih vrsta	0	O	O						
Stočarstvo *	24	pp0	K	pp1	K				
Pčelarstvo	12	pp0	K	o	O				

Agenda:

pp- prelazni period

pp 0,1,2,- status prelaznog perioda za proizvodnju

P – status prelaznog perioda za proizvode

K – konvencionalni status za proizvode

o/O- organski status za proizvodnju/ proizvode

U stočarstvu je dužina pp uslovljena obezbjeđivanjem hrane za stoku iz organske proizvodje. U pčelarstvu je pp uslovljen mogućnošću zamjene konvencionalnog voska voskom iz organske proizvodnje.

Izdavanje sertifikata

Nakon isteka prelaznog perioda i pod uslovom da nadzornim kontrolama nijesu utvrđene velike neusaglašenosti (poglavlje 5.8) proizvodnja stiče status organske proizvodnje, i za proizvode se izdaje sertifikat. Sertifikaciono tijelo izdaje sertifikate:

1. **Za proizvode iz prelaznog perioda u organsku poljoprivredu** –kada su metode organske proizvodnje sprovedene najmanje 1 godinu, izuzev za proizvode dobijene metodama organske stočarske proizvodnje.

2. **Za organske proizvode** – nakon punog isteka prelaznog perioda.

Uz Sertifikat Z.2.5 se izdaje prateći dokument Lista sertifikovanih proizvoda Z.2.6 koja predstavlja popis proizvoda na koje se sertifikat odnosi.

Proizvođač je u obavezi da prije izdavanja sertifikata ST dostavi dokaz o uplati takse za izdavanje sertifikata u iznosu od 20 €, tarifni broj 65 (čl. 1 i 7 Zakona o administrativnim taksama -"Službeni list RCG" br. 55/03, 46/04 i 81/05 i "Službeni list CG" br. 22/08 i 77/08, 20/11, 56/13 i 45/14).

5.4.2 Negativna sertifikaciona odluka :

• **ST će odbiti zahtjev za sertifikaciju u sljedećim slučajevima:**

1. Za sertifikaciju su prijavljeni proizvodi na koje se ne primjenjuje Zakon o organskoj proizvodnji (npr. đubriva, voda, kozmetika, proizvodi lova i ribolova)

2. Za sertifikaciju su prijavljeni proizvodi za šemu kvaliteta za koju ST nema ovlaštenja da sprovodi sertifikaciju (npr.HACCP, GlobalGAP i sl.)

3. Za sertifikaciju je prijavljena specifična proizvodnja za čiju sertifikaciju sertifikaciono tijelo ne posjeduje odgovarajuću kompetentnost

4. Klijent nije potpisao ugovor, nije predao kompletnu dokumentaciju ni nakon upozorenja ST

5. Ukoliko je proizvodnja zasnovana u oblasti koja po procjeni ST nalazi u blizini potencijalnih zagađivača, a pri tom proizvođač nije obezbijedio dokaze (rezultate analize) o odsustvu kontaminacije.

• **ST neće odobriti ulazak u prelazni period u sljedećim slučajevima:**

1. Kada se inicijalnom kontrolom utvrde neusaglašenosti sa kriterijumima sertifikacije koje se ne mogu otkloniti (neusaglašenosti kategorije IV, V)

• **ST neće izdati sertifikat ili će suspendovati/oduzeti dodijeljeni sertifikat u sljedećim slučajevima:**

1. Kada se utvrde velike neusaglašenosti za koje se propisuju sankcije III, IV (tačka 5.8. ovog dokumenta)
2. U slučaju postojanja visokog rizika po zdravstvenu bezbjednost proizvoda.
3. Ukoliko proizvođač nema proizvode za tržište
4. Ukoliko nije predata prijavna dokumentacija za nastupajuću proizvodnu sezonu u predviđenom roku (vidjeti 5.5 ovog dokumenta)
5. Ukoliko se obustavi proces sertifikacije
6. Ukoliko ne dostavi ST dokaz o uplati takse za izdavanje sertifikata

Nakon suspenzije /oduzimanja sertifikata proizvođač je dužan da vrati sertifikat ST u roku od 8 dana od dobijanja odluke. Proizvođač gubi pravo pozivanja na sertifikaciju za proizvode na koje se odnosi odluka o suspenziji/oduzimanju sertifikata. U slučaju djelimične suspenzije/oduzimanja sertifikata ST izdaje ažurirani sertifikat i Listu sertifikovanih proizvoda.

• **ST će obustaviti proces** sertifikacije:

1. Na lični zahtjev proizvođača
2. U slučaju utvrđivanja grubih prekršaja (tačka 5.8 ovog dok.)
3. U slučaju smrti proizvođača i pod uslovom da se nasljednici ne obrate zahtjevom za preregistraciju proizvodnje.

Proizvođači kojima je prethodno obustavljen postupak sertifikacije ponovo se mogu prijaviti za sertifikaciju nakon isteka određenog roka od 1 odnosno 2 godine od dana donošenja odluke. Period zabrane zavisi od uzroka obustavljanja postupka sertifikacije.

Za slučajeve ometanja, sprečavanja kontrole ili uzorkovanja, pružanja neistinitih informacija i pokušaja prevare, zabrana važi za period od dvije godine. U ostalim slučajevima važi zabrana u trajanju od 1 godine.

ST neće prihvatiti ponovni zahtjev za sertifikaciju od klijenata kojima je dva puta obustavljan proces sertifikacije.

ST pisanim putem obavještava proizvođača o odbijanju zahtjeva, neodobranju ulaska u prelazni period, neizdavanju/suspenziji/oduzimanju sertifikata ili obustavljanju procesa sertifikacije u Izvještaju o sertifikaciji (Z.2.3) ili Odluci (slobodna forma). Kopija Odluke i/ ili Izvještaja o sertifikaciji (Z.2.3) šalje se MPRR.

5.5 ODRŽAVANJE SERTIFIKACIJE

Sertifikacioni status se održava na način što proizvođači najkasnije do 1. aprila dostavljaju ST prijavni formular (P1- P5) za tekuću ili nastupajuću proizvodnu sezonu i Godišnji izvještaj za proizvodnju iz prethodne godine. U prijavnim formularima proizvođač je u obavezi da pruži podatke o postojećem stanju, svim promjenama koje su se desile od zadnje kontrole ili su u planu za nastupajuću proizvodnu sezonu. U godišnjem izvještaju navode se sumarni podaci o upotrijebljenim inputima, prinosima, prodaji.

ST sprovodi nadzornu kontrolu nakon čega se donosi odluka prema postupku opisanom u tački 5.4 ovog dokumenta.

Ukoliko proizvođač ne dostavi prijavu za nastupajuću proizvodnu godinu, kontrola se ne obavlja! Proizvođač je i dalje u procesu sertifikacije, ali se status proizvodnji naredne godine (ako se dostavi prijava) vraća na niži nivo prelaznog perioda za jednu godinu.

U slučaju da nosilac sertifikata ne preda prijavu za nastupajuću proizvodnu sezonu ST oduzima sertifikat nakon isteka roka za predaju prijavne dokumentacije.

Nadzorna kontrola se ne obavlja kod proizvođača koji nijesu upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji koga vodi MPRR.

Ukoliko se prijavna dokumentacija ne preda ni naredne godine (do 1. aprila), obustavlja se proces sertifikacije.

5.6 NADZOR

ST vrši nadzor registrovanih proizvođača kako bi se provjerilo da li u kontinuitetu sprovode metode organske poljoprivrede. Nadzorne aktivnosti ST planira na godišnjem nivou i za tu svrhu izrađuje Godišnji plan kontrola Z.1.12 i Godišnji plan uzorkovanja Z.1.13.

5.6.1 Nadzorne kontrole

Nadzor se vrši REDOVNIM i VANREDNIM kontrolam uzorkovanjem, nadzornim kontrolama upotrebe sertifikata na prodajnim mjestima i nadzorom podugovorenih subjekata. Redovne i vanredne kontrole ST može sprovoditi najavljeno i nenajavljeno. Redovne kontrole su kontrole koje se kod svakog proizvođača obave minimum jednom godišnje. Pored redovnih, ST Godišnjim planom kontrola predviđa dodatno 10 % vanrednih kontrola od broja proizvođača koji su u procesu sertifikacije.

5.6.2 Nadzor nad upotrebom sertifikata

Na sajmovima, pijacama i drugim prodajnim mjestima ST vrši nadzor nad upotrebom sertifikata odnosno pozivanje na sertifikaciju, označavanje proizvoda od strane klijenata sertifikacionog tijela. Kontrole ove vrste izvode se nezavisno od Godišnjeg plana kontrola. Osim gore navedenog nadzora, tokom redovnih kontrola provjerava se i označavanje i pozivanje na sertifikaciju – reklamni materijali, etikete i sl.

Najmanje jednom godišnje ST mora obaviti nadzor nad upotrebom sertifikata od strane klijenata koji svoje proizvode plasiraju na pijacama, sajmovima i drugim prodajnim mjestima.

5.6.3 Uzorkovanje

Uzorkovanje se sprovodi kada je potrebno provjeriti eventualnu upotrebu nedozvoljenih supstanci odnosno narušenost kvaliteta organskog proizvoda/proizvodnje (moguća kontaminacija – drift, miješanje različitih statusa prilikom skladištenje, transporta i sl.). ST Godišnjim planom uzorkovanja predviđa uzorkovanje 5% proizvođača koji su u postupku sertifikacije.

Analizu uzoraka vrše laboratorije sa kojima ST ima uspostavljen ugovorni odnos. O rezultatima laboratorijskog ispitivanja ST obavještava proizvođača. Laboratorije sa kojima je ST uspostavilo saradnju su:

1. JU CETI - Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore – Podgorica;
2. IJZCG – Institut za javno zdravlje Crne Gore – Podgorica.
3. Laboratorije Biotehničkog fakulteta -Podgorica

U slučaju da su potvrđene sumnje na upotrebu nedozvoljenih sredstava i narušen kvalitet organskog proizvoda/proizvodnje, ST određuje sankcije, a troškove analize snosi proizvođač.

5.6.4 Nadzor podugovorenih subjekata

Kada proizvođač za preradu /skladištenje svojih proizvoda koristi usluge drugih subjekata dužan je da sa istim uspostavi ugovorni odnos. U tom slučaju subjekat koji vrši preradu organskog proizvoda (sirovine) mora biti registrovan za djelatnost prerade poljoprivrednih proizvoda kod nadležne uprave.

Podugovoreni subjekti koji vrše preradu i skladištenje organskih proizvoda moraju se obavezati:

- da će u svim fazama procesa (prijema sirovine, prerade, pakovanja, čuvanja do preuzimanja prerađenog proizvoda) obezbijediti očuvanje integriteta organskog proizvoda i vršiti preradu u skladu sa Pravilnikom o preradi, transportu i skladištenju proizvoda organske proizvodnje.
- da će ST omogućiti nesmetano izvođenje kontrole toka organskog proizvoda/ odnosno procesa prerade.

ST se proces prerade sirovine mora najaviti (pisanim putem) najkasnije 48 sati prije početka procesa prerade.

5.7 PROMJENE OBIMA SERTIFIKACIJE

Uspostavljeni sistem sertifikacije kod proizvođača može se vremenom mijenjati u smislu proširenja ili smanjenja obima sertifikacije. Proizvođač je u obavezi da o svim promjenama koje se dese obavijesti ST pisanim putem. Značajne promjene koje imaju uticaja na dodijeljeni sertifikacioni status moraju se prijaviti ST najkasnije u roku od 30 dana od nastanka. Takve promjene su na primjer:

- uvećanje ili smanjenje proizvodnih površina,
- uvođenje novih kultura,
- uvećanje ili smanjenja stada/jata
- uvođenja novog sortimenta/rasa,
- promjene u recepturi prerađanih proizvoda,
- promjena u asortimanu prerađenih proizvoda,
- rekonstrukcije objekata
- promjene lokacija proizvodnje
- promjene pravnog statusa ili odgovornog lica za proizvodnju ili preregistracija na drugo lice
- promjene vezano za podugovorene aktivnosti,
- situacije nastale usled vanrednih okolnosti , elementarnih nepogoda i sl

Kada proizvođač odluči da uvede u sertifikaciju i drugu vrstu proizvodnje, podnosi ST zahtjev za sertifikaciju nove oblasti proizvodnje: prijavni formular i potrebnu dokumentaciju po postupku opisanom u tački 5.1.

Sertifikaciono tijelo analizira uticaj promjena na postojeću proizvodnju i ako je potrebno sprovodi vanrednu kontrolu. Na osnovu rezultata vanredne kontrole slijedi postupak donošenja odluke i izmjena statusa proizvođača. Ako je do promjena došlo nakon izdavanja sertifikata a da iste imaju uticaj na obim sertifikata, povlači se prethodno izdati sertifikat i izdaje ažurirani sertifikat i lista sertifikovanih proizvoda.

Obim sertifikacije će se smanjiti u slučaju:

- da se nadzornom kontrolom utvrde velike neusaglašenosti u dijelu proizvodnje, a da pri tom nemaju uticaja na preostalu sertifikovanu proizvodnju
- prigovora i žalbi zainteresovanih strana (npr. obavještenje od nadležne inspekcije da određeni proizvod ne ispunjava kriterijume sertifikacije , žalbe potrošača i sl.)
- na zahtjev proizvođača
- u drugim situacijama na koje proizvođač nije mogao uticati (štete nastale usled elementarnih nepogoda, smrtnost životinja izazvana bolestima i sl.)

Ako proizvođač namjerava da prenese proizvodnju na drugo lice, podnosi zahtjev ST (slobodna forma) u kome se navode podaci o licu na koje se prenosi proizvodnja, razlog promjene i uz isti dostavlja:

- kopiju lične karte lica na koje se prenosi proizvodnja
- izdati važeći sertifikat
- rješenja o upisu u odgovarajuće registre Uprave za bezbjednost hrane veterinu i fitosanitarne poslove lica na koje se prenosi proizvodnja.

Novi vlasnik proizvodnje nasleđuje postojeći status proizvodnje predhodnog vlasnika ukoliko nije u međuvremenu došlo do promjena koje bi mogle uticati na status proizvodnje.

5.8 POSTUPANJE U SLUČAJU NEUSAGLAŠENOSTI I SANKCIJE

Odstupanja od kriterijuma za sertifikaciju (neusaglašenosti) koja se utvrde u postupku sertifikacije, sertifikaciono tijelo prema stepenu datih odstupanja kategoriše kao male neusaglašenosti, velike neusaglašenosti i grube prekršaje. Za utvrđene neusaglašenosti propisuju se odgovarajuće mjere – sankcije prema proceduri Politika sankcija P.6

Obaveza proizvođača je da za utvrđene neusaglašenosti kontroloru ST predloži korektivne mjere i sprovede ih u definisanim rokovima. U suprotnom propisuju se strožije sankcije. O utvrđenim neusaglašenostima, sankcijama i rokovima proizvođač je informisan tokom kontrole, u dijelu Izvještaja o kontroli koji ostaje kod proizvođača, a kasnije i kroz Izvještaj o sertifikaciji Z.2.3.

U tabeli 2 je dat pregled kategorija (od I-V) i opis sankcija, kategorija neusaglašenosti (od I –V) na osnovu kojih se propisuju sankcije i rokovi u okviru kojih je proizvođač dužan da sprovede korektivne mjere.

Tabela 2 Opis sankcija, kategorije neusaglašenosti i sankcija

Kategorije sankcija	Opis sankcije	Kategorije neusaglašenosti	Rokovi za otklanjanje
I	Opomena	mala (I i II)	--
II	Upozorenje		do 28 dana ili 1 god.
III	Pojačane mjere nadzora / uzorkovanje vanredna kontrola, nenajavljena kontrola	velika (III i IV)	u zavisnosti od slučaja
IV	Neizdavanje sertifikata, suspenzija/oduzimanje sertifikata za dio proizvodnje ili u cjelosti,		-- 3 mjeseca 1 god
V	Raskid ugovora, obustava procesa sertifikacije	Grubi prekršaj (V)	--

KATEGORIJA I – OPOMENA

Navedena sankcija predstavlja opomenu proizvođaču. Najčešće se dodjeljuje za male neusaglašenosti utvrđene u prvoj kontroli ili se kao manja neusaglašenost identifikuje prvi put.

Primjeri neusaglašenosti kat. I: proizvođač ne čuva račune o nabavci inputa, prodaji, ne vodi evidenciju o proizvodnim aktivnostima (prva kontrola). U ovom slučaju proizvođaču se ne mora obavezno određivati rok za otklanjanje neusaglašenosti već se sledećom kontrolom provjerava da li je ponovljen propust.

KATEGORIJA II - UPOZORENJE:

Ova sankcija se dodjeljuje za neusaglašenosti koje ne utiču direktno na kvalitet organskog proizvoda, npr. propuste u komunikaciji sa ST ne ažuriranje evidencije proizvodnje, ponavljanje neusaglašenosti kategorije I.

Proizvođaču se najčešće određuje rok za otklanjanje neusaglašenosti u trajanju do 28 dana (u slučaju propusta vezanih za dokumentaciju). Za neusaglašenosti koje proizvođač nije u mogućnosti da otkloni u istoj proizvodnoj sezoni određuje se rok do 1 god. (npr. monokultura u I godini kontrole).

KATEGORIJA III - POJAČAN NADZOR

Sankcija kategorije III se dodjeljuje u slučaju potrebe za pojačanim nadzorom kao na primjer: slučaj da sledljivost proizvodnje/proizvoda nije uspostavljena, sumnja na upotrebu nedozvoljenih sredstava, nepropisno označavanje proizvoda ako se utvrdi I put, ne sprovođenje korektivnih mjera za manje neusaglašenosti – kat. I i II.

Rok za otklanjanje ovih neusaglašenosti određuje se u zavisnosti od slučaja.

KATEGORIJA IV - NEIZDAVANJE, SUSPENZIJA/ODUZIMANJE SERTIFIKATA

Sankcija ove kategorije propisuje se za velike neusaglašenosti koje utiču na integritet organske proizvodnje/proizvoda. Sankcija predstavlja neizdavanje sertifikata, vraćanje na početni ili niži nivo konverzije, suspenziju/oduzimanje sertifikata za za kompletnu ili dio proizvodnje.. Neki primjeri velikih neusaglašenosti:

- Upotreba nedozvoljenih sredstava (sredstava za zaštitu bilja, đubriva, aditiva, hrane za stoku, koji nijesu na listi dozvoljenih u priložima pravilnika)
- Upotreba konvencionalnog sadnog/sjemenskog materijala (bez dozvole MPRR za predviđena odstupanja)
- Upotreba GMO
- Upotreba nedozvoljenih metoda
- Nepostojanje plodoreda odnosno monokultura u zadnjoj godini prelaznog perioda
- Prekoračenje dozvoljenog nivoa konvencionalnog hraniva u stočarskoj proizvodnji*
- Paralelna proizvodnja (bez dozvole MPRR za predviđena odstupanja)
- Miješanje proizvoda različitih statusa
- Primjena više od tri alopatska tremana za liječenje životinja
- Pokušaj prevare ST, pružanje neistinitih ili prikrivanje informacija, ne dostavljanje traženih podataka.
- Ponavljanje neusaglašenosti odnosno ne sprovođenje korektivnih mjera za manje neusaglašenosti.

Rokovi koji se određuju za otklanjanje ovih neusaglašenosti, u zavisnosti od slučaja, mogu biti od 28 dana, 3 mjeseca do 1 godine.

* Za stočarsku proizvodnju (svinje, živina) dozvoljeni nivo upotrebe konvencionalnog hraniva je 5%.

KATEGORIJA V- OBUSTAVLJANJE PROCESA SERTIFIKACIJE

Ova sankcija predstavlja obustavu procesa sertifikacije odnosno raskidanje ugovora sa proizvođačem. Propisuje se za grube prekršaje :

- ometanje ili sprječavanje obavljanja kontrole i uzorkovanja
- neplaćanje ugovorom definisanih obaveza
- ponavljanje neusaglašenosti kategorije IV
- zlupotreba sertifikata i loga ST „Monteorganica“(neovlašćena upotreba , falsifikovanje)
- prekoračenje zadatih rokova za sprovođenje korektivnih mjera, ili dostavljanja traženih podataka – nakon drugog upozorenja
- nepodnošenje prijavne dokumentacije za sertifikaciju dvije godine za redom
- upotreba nedozvoljenih sredstava koja ima karakter prevare ST

5.9 POZIVANJE NA SERTIFIKACIJU I OZNAČAVANJE ORGANSKOG PROIZVODA

Označavanje organskog proizvoda predstavlja upotrebu izraza „organski“ , „ekološki“ „biološki“ ili njihove skraćenice „eko“, „bio“, „organik“, ili/i upotrebu loga crnogorske organske proizvodnje na upakovanom proizvodu ili u propagandnom materijalu. Pozivanje na sertifikaciju predstavlja navođenje broja izdatog sertifikata i sertifikacionog tijela koje je izvršilo kontrolu i sertifikaciju odnosno izdalo sertifikat za dati proizvod ili aplikacija loga ST koje je sprovelo kontrolu i sertifikaciju.

Potpisivanje ugovora o kontroli i sertifikaciji između proizvođača i ST “, zatim dobijanje rješenja o upisu u registar organskih proizvođača ne daje za pravo proizvođaču da označava ili reklamira svoje proizvode kao organske ili da na bilo koji način dovodi u zabludu potrošača po pitanju statusa proizvoda ili sertifikacije.

Pozivanje na sertifikaciju i označavanje može se izvršiti samo na proizvodima (organskim ili iz prelaznog perioda) za koje je izdat sertifikat .

Na ambalaži organskih proizvoda mora biti istaknut znak (logo) crnogorske organske proizvodnje, dok proizvodi iz prelaznog perioda ne smiju nositi logo(član 25 Zakona o organskoj proizvodnji).

Prerađeni proizvod čija je sirovina organska a proces prerade nije kontrolisan tj. nije prijavljen za sertifikaciju ne smije se ni nakoji način pozivati na sertifikaciju ili označavati kao organski.

Upotreba loga ST Monteorganica“ nije obavezna, ali se prilikom označavanja proizvoda mora navesti naziv kontrolnog tijela koje je izvršilo kontrolu organske proizvodnje.

Primjer:

Kontrolu organske proizvodnje izvršila „Monteorganica“ doo Podgorica, br. rješenja 060-313/07-0205-55 MPŠV CG ili Sertifikat broj xxxxx za organsku proizvodnju/proizvodnju iz prelaznog perioda izdala „Monteorganica“ d.o.o Podgorica, br. 060-313/07-0205-55 MPŠV CG.

Ukoliko proizvođač želi da koristi logo ST „Monteorganica“ obraća se sertifikacionom tijelu i popunjava Zahtjev za upotrebu loga Z.5.2.

U svakom slučaju prije označavanja organskih proizvoda, proizvođač se obraća ST kako bi se definisao način apliciranja loga na proizvodu i način pozivanja na sertifikat i logo crnogorske organske poljoprivrede. Pravila kojima se reguliše pozivanje na sertifikaciju i upotreba loga ST „Monteorganica“ definisani su u dokumentima Pravila upotrebe loga i ST „Monteorganica“ P.5 i Pravila upotrebe sertifikata P.4.

Pravilnu upotrebu sertifikata i loga “Monteorganica” od strane klijenata, ST provjerava nadzornim kontrolama. Nepoštovanje navedenih pravila ST sankcioniše na način propisan u pomenutim dokumentima.

5.10 RAZMATRANJE ŽALBI I PRIGOVORA

Prozvođači organske poljoprivrede/klijenti ST nezadovoljni odlukom, koja se tiče njihovog statusa, ili radom ST mogu uputiti žalbu ili prigovor.

O pravu žalbe na odluke donešene u procesu sertifikacije, proizvođač je informisan u Ugovoru o kontroli i sertifikaciji Z.1.15.

Osim klijenata, na rad i odluke ST žalbu ili prigovor mogu uputiti i druge zainteresovane strane: državni organi, privredna lica koja posluju sa organskim proizvođačima, potrošači organskih proizvoda i sl.

Prijava prigovora ili žalbe podnosi se lično ili putem pošte u prostorijama ST i mora biti u pisanoj formi. Prijem prijave za žalbu mora se ostvariti u roku od 15 dana od prijema odluke na koju podnosilac ulaže žalbu.

U slučaju da se radi o prigovoru, konačnu odluku nakon rješavanja prigovora donosi direktor ST (u roku od 30 dana nakon prijema prigovora), a kada je u pitanju žalba ili prigovor na rad Direktora ST odluku donosi Komisija za žalbe. O odluci vezano za žalbu i njeno rješavanje, ST, uz obrazloženje obavještava podnosioca žalbe pisanim putem u roku od 60 dana od prijema žalbe. Klijenti nezadovoljni odlukom Komisije za žalbu mogu uputiti prigovor na rad ST Akreditacionom tijelu Crne Gore.

5.11 PRIGOVORI PROIZVOĐAČIMA OD STRANE KORISNIKA ORGANSKIH PROIZVODA

Ukoliko korisnici organskih proizvoda i druge zainteresovane strane upute prigovor na proizvode ili metode sprovođenja organske proizvodnje, proizvođači su dužni da o tome vode evidenciju.

Navedena evidencija mora biti dostupna na zahtjev kontrolora ST. Proizvođači su dužni da sprovedu odgovarajuće mjere kako bi otklonili nedostatke koji su doveli do prigovora.

6. PREGLED ZAPISA

Zapisi pomenuti u ovoj proceduri su zapisi procedura P.1.-P.12.

7. PRILOZI

Prilozi u procedurama P.1 –P.12.

8. IZMJENE